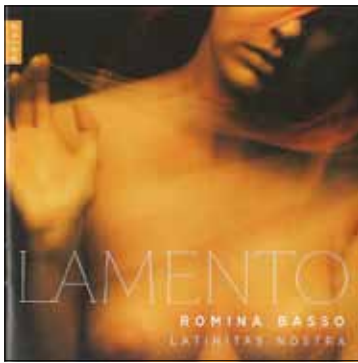

CD KLASSIEK

Klaagzang
Meesters van de barok

Het ideaal van de barokkunst was niet allerlei 'rauwe' gevoelens uit te beelden. Hoe het moet, kun je leren van de Italiaanse mezzosopraan Romina Basso, die in een muziekmagazine de 'Maria Callas van de barokmuziek' wordt genoemd. Ze brengt de met gevoelens beladen teksten zonder dat het sentimenteel of belachelijk gaat klinken.

Vooraf tragische emoties komen aan bod in het *lamento*, een gedragen weeklacht die allereerst via de Bijbel en de liturgie binnenkwamen in de poëzie. De cd geeft goed weer hoe de zeventiende-eeuwse componisten een boontje hadden voor die klaagzangen, *lamento* genaamd. Monteverdi brak daarbij de spits af. Zijn *Lamento d'Arianna* baande de weg van het nieuwe genre waarin aria's en recitatieven elkaar opvolgen als in een mini-opera. Monteverdi is een meester in psychologische diepgang. Ariadne's bittere klacht is al wat rest van een thans verloren opera uit 1607. Gelukkig hernam de componist het materiaal later en

herwerkte hij het tot een geestelijk lied, de *Pianto della Madonna* (1641).

Iets minder psychologie, maar zeker meer muzikaal avontuur en chromatiek horen we bij de Venetiaanse componiste Barbara Strozzi. Zij schreef een verfind werkstuk waarin een getormenteerd dichter het verlies van zijn Lidia beweent. Het lamento-genre kan echter diverse ladingen dekken. Zo laat Luigi Rossi de Zweedse koningin Christina vooral haar eigen lot betreuren. De Napolitaan Francesco Provenzale parodieert dan weer Rossi's werk.

Het recital zou niet af zijn zonder een paar instrumentale nummers: een *toccata arpeggiata* van Johannes Kapsberger, een componist die steeds vaker wordt vertolkt, en een stuk van Frescobaldi.

Romina Basso bezit een warme, prettige stem die in combinatie met haar dramatische talent een prachtige vertolking mogelijk maakt van al die 'grote gevoelens' – geweld en bloedvergieten, vrees en verlangen, wraaklust en zich verloren weten. Wie weet hoe dat allemaal in de barok klonk, toen het op scène naar alle waarschijnlijkheid door een castrat werd gezongen? (JC)

Lamento, door Romina Basso (mezzosopraan) en het ensemble Latinitas Nostra onder leiding van Markellos Chryssicos, Naïve (distributie harmonia mundi), V 5390, 22,50 euro.

CD KLEINKUNST

Overdosis Klaas Vaak
Herman van Veen

De jongste cd van de Nederlandse cabaretier Herman van Veen (69) bereikte een week na verschijning al de tweede plaats in de Nederlandse hitparade. Dat zegt veel over de positie van die kunstenaar bij onze noorderburen. Zijn werk raakt voortdurend gevoelige snaren en lijkt zichzelf te vernieuwen.

Het album *Kersvers* laat een onbekende kant van de zanger horen. Het mocht moderner, vernieuwender en daarom schakelde die de hulp in van de 23-jarige multi-instrumentalist Marix Dorrestein en gitariste Edith Leerkes (de moeder van Dorres-

tein). Ook Van Veens dochters Babette en Anne horen we.

Zoals steeds durft Van Veen persoonlijk te zijn. Het is echter ook een wrange plaat. Zo is er *Voor ik het vergeet*, een nummer waarin Van Veen voor euthanasie pleit als hij op hoge leeftijd niet meer in staat is voor zichzelf te zorgen. Hij vraagt om „een Johnny Walker met een overdosis Klaas Vaak.” Het klinkt als een soort levenstestament.

In *Meneer* haalt Van Veen uit naar God, of beter een naar een God waarin hij niet kan en wil geloven. „Waar schuilt die God die van mening is dat kinderen eigendom van volwassenen zijn, meneer. Waar leeft die God die voelt dat liefde selectief is?” Leerkes' nylonsnaren besluiten de song op grandioze wijze. (EDS)

Herman van Veen, *Kersvers*, Universal, 0602537880966, 25 euro.

BOEK WERELD

Woestijnbewoners
Glyn & Symons

Bosjesmannen is de wat negatieve benaming van de San, een goeddeels uitgeroeid nomadisch volk in zuidelijk Afrika dat, verdreven uit hun oorspronkelijke gebieden, maatschappelijk gemarginaliseerd is. TV-maker Karl Symons en 'ecoavonturierster' Patricia Glyn draaiden een documentaire over de Kalahari-

woestijn samen met de oude Dawid Kruiper, de hoofdman van Khomani San, de laatste Bosjesmannen op het grondgebied van Zuid-Afrika. Het resulteerde in een boek waarin Kruiper de geheimen van zijn voorvaders uitlegt en de lezer introduceert in een oeroude levenswijze waarvan hij een van de laatste overlevende getuigen was.

Kruiper, die in 2012 overleed, speelde een rol in *The Gods Must Be Crazy*, een film uit 1981 waarin Bosjesmannen een leeg colaflesje vinden en het als kwaadaardig beschouwen. Kruiper sprak daarin het met het Nederlands verwante Afrikaans, naast zijn eigen door klikklanken gekenmerkte Khomanitaal.

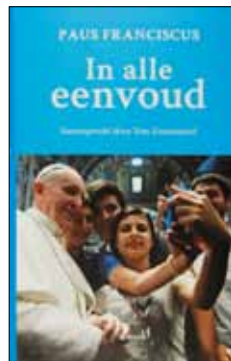
De auteurs over zijn geloof: „Tot welke religie Dawid behoorde, valt moeilijk te zeggen. Ik had de indruk dat hij, zoals zijn voorvaders, wat elementen oppikte van alle overtuigingen die zijn pad kruisten en toepaste wat voor hem het beste leek. Hij

kon zich vaak erg cynisch uitlaten over de christelijke hypocrisie en vroomheid, maar trouwde wel in een christelijke kerk. Zoals vele Khomani geloofde hij dat de christelijke waarden overeenstemden met de spiritualiteit van de Bosjesmannen.”

Dit boek is een introductie in de vreemde wereld van woestijnbewoners en hun met de aarde verbonden spiritualiteit. „Ik was dood, maar nu jij gekomen bent, leef ik weer”, zeggen ze. (EDS)

Patricia Glyn & Karl Symons, *Wat Dawid wist. Op tocht met drie generaties Bosjesmannen*, Van Halewyck, Leuven, 2014, 291 blz., ISBN 978 94 6131 204 4, 22,50 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

Positief preken
Paus Franciscus

Wellicht kijken de pausen uit de negentiende eeuw vanuit de hemel met verwondering naar het prestige dat hun verre navolger Franciscus in korte tijd

heeft opgebouwd. Via de media beroert de huidige paus het hart van velen door zijn complexloze stijl en zijn spontane predicatie van het evangelie.

Tom Zwaenepoel, die in dit blad een gesmaakte rubriek over heiligen schrijft, is een van Vlaanderen meest prominente pauskenner. Uit de toespraken en publicaties van de afgelopen anderhalf jaar verzamelde hij het essentiële. Het werd een boeiende selectie, thematisch gegroepeerd. Taalkundig onderzoek van paus Franciscus' toespraken toont aan dat die vaak begrippen gebruikt die een beweging uitdrukken, maar geen woorden die een oordeel inhouden. Voorts heeft hij een voorkeur voor het voornaamwoord 'wij' (en niet 'ik'), voor de naam 'Jezus' in plaats van het meer theologische

'Christus' en voor gebruik van het vraagteken. Jorge Bergoglio's hanteert spreektaal, geen docertaal, zoals die van paus-professor Benedictus XVI.

Tom Zwaenepoel noemt de bloemlezing een „handleiding voor de zoektocht naar geluk”. Op een beknopte wijze horen we de bemoedigende boodschap van de paus dat een betere wereld (en Kerk) mogelijk is. (EDS)

Paus Franciscus (samengesteld door Tom Zwaenepoel), *In alle eenvoud*, Lannoo, Tielt, 2014, 256 blz., ISBN 978 94 0141 792 1, 19,99 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Een andere Kerk
Lieve Gevers

Vorig academiejaar werd Lieve Gevers uitgezwaaid, sinds 1985 professor hedendaagse kerkgeschiedenis aan de KU Leuven. Op 24 mei werd een 500 bladzijden tellend boek van haar hand voorgesteld dat een thematisch portret borstelt van de kerkgemeenschap in Vlaanderen van 1940 tot 1980. Terwijl Gevers oorspronkelijk in haar onderzoek focuste op de Vlaamse Beweging, concentreerde ze zich de jongste jaren meer dan voorheen op de twintigste-eeuwse kerkelijke ontwikkelingen in België.

Kerk in de kering is geen door-

lopend chronologisch verhaal waarin de grote lijnen meteen herkenbaar zijn. Het boek is immers een bundeling van eerder verschenen artikels. Gevers onderzoekt de ommekeer die de katholieken meemaakten. De eerste hoofdstukken gaan over de positie van de Kerk tijdens de Tweede Wereldoorlog en nasleep daarvan in de Koningskwesitie.

Sterke nadruk ligt op de evolutie die de priesteropleiding en het priesterbeeld in de periode onderging. Gevers doet dat aan de hand van het levensverhaal van Robrecht Michiels, priester van het aartsbisdom en gewezen hoogleraar theologie, die in 1952 priesterstudies aanving aan het Leo-XIII-seminarie in Leuven. Na een kandidatuur Germaanse filologie verhuisde hij voor zijn theologische opleiding naar Mechelen. Gevers schetst de sfeer in de instellingen waar Michiels studeerde en het studieprogramma, waardoor je begrijpt hoe er al in de jaren 1950 nieuwe dingen groeiden.

Een bijzonder hoofdstuk behandelt de wijzigingen in de leer over huwelijk en seksualiteit. Snel na het afsluiten van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) sloeg de hoopvolle

toon die had geklonken binnen de Vlaamse Kerk om in frustratie, verdeeldheid en crisis. Twee strekkingen tekenden zich af: een restauratieve tendens, die vond dat alles te snel was gegaan, en een progressieve, die vond dat de geest van het concilie uitbleef.

Gevers' stelling is dat in katholiek Vlaanderen de gezagscrisis van mei 1968 zich reeds in 1966 manifesteerde met de golf van antiklerikalisme die volgde op de beslissing van de bisschoppen over 'Leuven Vlaams'. De teleurstelling toonde zich in de cijfers: reeds tussen 1965 en 1967 kromp het aantal seminaristen met veertig procent en trad zestig procent van hen daadwerkelijk uit. (EDS)

Lieve Gevers, *Kerk in de kering*, Pelckmans, Kapellen, 2014, 500 blz., ISBN 978 90 289 7352 7, 35 euro.